

Протокол
засідання Комісії з питань розвитку аграрного ринку України
Громадської ради при Міністерстві аграрної політики та продовольства України
від 19 лютого 2013 року

Початок засідання: 14 годин 00 хвилин

Місце проведення: м. Київ, вул. Хрещатик, 24,
зала засідань (к.408), IV поверх Мінагрополітики

Головував – Андрієвський В.Є., Голова Комісії з питань розвитку аграрного ринку

Присутні: Балдинюк О.В., Барсуков А.Б. (за дорученням Олійник О.В.), Вітвицький В.М., Висоцький Т.М. (за дорученням Ліссітса А.М.), Дишлюк І.Ф. (за дорученням Рибак А.В.), Ільницька Т.Є., Карпенко В. (за дорученням Бондаренко В.М.), Капшук С.П., Клебанова Л.Г., Коренькова Г.М., Корінець Р.Я., Корнілов (за дорученням Федоренко С.В.), Кривов'язий С.Й., Лелет М.В. (за дорученням Ювченко А.Г.), Мартинюк Н.М. (за дорученням Хмільовського В.М.), Молдаван Л.В., Мотузка Ю.М. (за дорученням Притульської Н.В.), Підберезняк Т.В., Рубченко Д.С. (за дорученням Козаченко Л.П.), Супліна Т.П., Тітков В.В., Харченко Г.І., Чайка О.П., Чекер Я.В. (за дорученням Кібенко О.В.), Яременко І.І. (за дорученням Ландар А.П.)

Запрошені: Богданова А.В., Гарастовська М., Гріценко М.П., Грецька Н.А., Каліберда О., Кузьменков О.О., Кобець М.І., Круподьорова Т.А, Півоваров Є.П., Сеперович Н.В., Солошко В.О.

Андрієвський В.Є.

Відкрив засідання та оголосив порядок денний. Також висунув до обговорення та голосування питання про членство у Комісії у відповідності до Положення про Громадську раду при Міністерстві аграрної політики та продовольства України .

1. Обговорення ситуації щодо оптових ринків сільськогосподарської продукції в Україні.

(Молдаван Л.В., Гріценко М.П.)

Молдаван Л.В.

Підкреслила, що закон про оптові ринки вже три роки, як створений та розроблена нормативна база. Вважає, що настав час розглянути наскільки реальна ситуація відповідає тим вимогам, які планувалися та закладалися на етапі розробки ті втілення задумів.

Обумовила критерії та термінологію відносно поставленого питання про оптові ринки України, аби виключити в ході обговорення двозначності та непорозуміння. Наголосила на соціальних аспектах такої структури, як оптовий ринок – сприяння наповненню внутрішнього ринку саме вітчизняною продукцією, опосередкований вплив на доходи сільгоспвиробників, створення сприятливих умов, щодо формування доступних найширших верств населення споживчих цін, що опосередковано впливає на збільшення доходів товаровиробників, що в свою чергу дозволяє збільшити товарність, а за тим і кількість робочих місць. Також, що саме оптові ринки, як місце концентрації попиту і пропозиції та виявлення ринкових цін, забезпечують детенізацію ціноутворення. Додала, що створюються

умови для наближення сільгоспвиробника до кінцевого оптового споживача, що сприяє посиленню економічних позицій.

Нагадала про форми власності та господарювання, та проілюструвала прикладами Франції, Іспанії та Польщі. Висвітлила організацію та функціонування оптових ринків Європи. Спираючись на досвід США та Нідерландів та їх нетрадиційних для України ринків (США - оптові ринки живої худоби, Нідерланди – квітів), підкреслила участь держави у створенні, фінансових питаннях та у підготовці нормативної бази. Розглянула основні сертифікаційні вимоги до ОРСП : виключно оптова торгівля, торги вітчизняною продукцією, обмеження нарахування на прибуток, обмеженість дивідендів на вкладений капітал, обов'язковість визначеної інфраструктури, співуправління з товаровиробниками. Відповідно до цього управління створюється усіма власниками ринку.

На прикладі Франції акцентувала увагу на регулятивній ролі державних органів. Навела витяг з Закону США про оптові ринки за яким для закупівельників встановлюються правила, що упереджують дії, пов'язані з тиском на продавців чи змовою щодо цін.

Нагадала законодавчо - нормативну базу розроблену в Україні відносно питання, що розглядається. Звернула увагу на соціально-економічні основи вітчизняних ОРСП – державна підтримка без участі в управлінні і впливу на комерційну діяльність; відсутність сертифікаційних соціально-економічних критеріїв в контексті захисту вітчизняних товаровиробників і споживачів плодоовочевої продукції, відсутність оптових торгів вітчизняною продукцією; відсутність співпраці з організаціями товаровиробників з метою сприяння виведенню сільськогосподарської продукції на ринки.

Запропонувала на базі досвіду, який отримала держава за час функціонування ОРСП розглянути можливості удосконалення економічних і соціальних основ, заради яких вони створювалися та можливість надання преференцій вітчизняному виробнику. Особливо вважає за необхідне, створення доступної та прозорої інформаційної системи.

Гриценко М.П.

Запропонував розглянути гуртові ринки сільськогосподарської продукції у Європейському Союзі та питання їх створення в Україні. Повідомив, що за даними Світової спілки гуртових ринків, до якої входить і Україна, через гуртові ринки проходить 25% харчової продукції. Але Світова Асоціація дотримується головного принципу, за яким продаж товарів відбувається будь-якому оператору, крім звичайного споживача. Також спираючись на світовий досвід, повідомив про належність ринків, з яких 55% належить громадському сектору, 32% власність керована державно-приватним партнерством і лише 13% приватизовано, що підкреслює соціальну спрямованість. За світовим досвідом, якщо планується підтримати власного виробника, то отримати прибуток з цієї структури дуже складно. Такі утворення мають Ринковий Комітет, без узгодження з яким не одне питання діяльності не вирішується, не відбувається ніякого ціноутворення.

Повідомив, що у Західній Європі гуртові ринки сільськогосподарської продукції почали будуватися з середини 20-го сторіччя. За останні роки з'явилося дуже мало нових гуртових ринків. Тенденція збільшення супермаркетів у багатьох країнах ЄС складає сильну конкуренцію гуртовим ринкам та пов'язує напряму виробників та постачальників. Виникає проблема використання площ, які відводилися і загального використання ринків. Звернув увагу, що у Східній Європі протягом останніх 20 років спостерігалася експансія гуртових аграрних ринків. Розпад колишніх продуктових та торговельних систем у багатьох випадках призвів до таких чинників, як зростання кількості малих підприємств у співвідношенні до обсягу продукції; не організованої торгівлі під час збору врожаю; переповнених, брудних ринків без охорони; втрат ринкових можливостей або надійної інформації. Підкреслив, що сьогодні у світі гуртові ринки втратили своє значення та вплив. На прикладі Німеччини, показав що сьогодні найбільший оптовий ринок Німеччини - ринок Берліну - забезпечує лише близько 15% всіх поставок овочів і фруктів в місті, в той час як на початку своєї

діяльності (у 60-х роках) на нього припадало понад 80% всіх поставок. До того ж близько 30% орендарів плодоовочевого павільйону є представниками компаній турецького походження. Також, в Англії 80% плодо-овочевої продукції рухається до споживачів в мережевих супермаркетах, які є більш мобільними.

Найближчий сусід, на досвід якого Україна часто посилається - Польща. У період 1996-2001 рр було створено 12 ОРСП, загальний обсяг фінансової допомоги держави у формуванні початкового капіталу яких склав близько 140 млн євро. Кредити міжнародних і польських банків склали майже 60 млн євро. Сьогодні вже виникають проблеми з цими ринками серед яких окупність та прибутковість ринків, підвищення конкуренції між супермаркетами. Завважив, що прикладом найліпшим гуртового ринку можна вважати ринок Любліна, який є відносно невеликим за площею, природнім та органічно розвивається, до того ж на ринку надаються певні преференції вітчизняним виробникам, таким чином лобіюючи державні інтереси. На противагу ринок Гданську, через 13 років після відкриття завантажений лише на 30%; проектний розрахунок ринку 4 тис покупців в день, фактично – до 1,5 тис. Прибутків ринку не вистачає на самостійне погашення кредиту Світового Банку, це робить уряд Польщі.

Запропонував оцінити досвід, якого країна набула за останні роки; розробити реалістичну національну програму розвитку мережі ОРСП та діючих (локально/місцевих) ринків сільськогосподарської продукції, логістичних об'єктів та системи заготівельно-збутових організацій; гармонізувати норми законодавства в сфері аграрної логістики.

Резервами розвитку ОРСП в Україні, вважає створення і функціонування системи інформаційного забезпечення діяльності оптових ринків, відповідно до статті 15 Закону України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції». Також, підкреслив значення статті 17 – про саморегульвну організацію оптових ринків сільськогосподарської продукції.

Наголосив на необхідності створення єдиної системи, яка складається з трьох частин: виробники, заготівельно-збутові кооперативи та логістичні центри, оптові ринки та кінцевий споживач. Без існування такої системи, оптові ринки є витягнутими з контексту

Відзначив, що проект Агроінвест також докладає зусиль до розробки попереднього ТЕО національного проекту «Зелені ринки», розвитку оптового ринку живої худоби «Чародій», створення 20 місцевих фермерських ринків та до деяких інших розробок. Вдалим прикладом назвав створений кооперативний ринок села Садове Нижньогірського району АР Крим, який постійно розширює обсяги реалізації свіжої продукції.

Підкреслив необхідність створення, особливо у Поліській зоні, ринків живої худоби, як елементу інфраструктури аграрного ринку.

Кузьменков О.О.

Відзначив важливість розгляду на Комісії питання розвитку оптових ринків. Поінформував присутніх про те, що статус "оптовий ринок" присвоєно 11 суб'єктам господарювання. Щодо організаційно-правової форми оптових ринків і форм власності, зазначив що ці питання обговорюються вже більш 10 років. Також представив історичну довідку про створення мережі оптових ринків, підкресливши при цьому, що інвестори практично не зацікавлені в цих об'єктах через низьку прибутковість і довгий термін окупності витрат. У деяких випадках термін окупності складає близько 20 років (без вартості землі).

Зазначив, що світова практика свідчить про те, що подібні об'єкти створюються за підтримки держави. Однак, на сьогоднішній день, немає коштів у державному бюджеті для будівництва оптових ринків. Для прикладу навів вартість будівництва ринку "Столичний" - 1 млрд. 300 млн. грн. (без вартості землі). Таким чином, як зазначив доповідач, такі об'єкти може будувати тільки приватний капітал при підтримці з боку держави.

Поінформував про те, що вже протягом більше двох років існує Комісія, яка відповідно певними критеріями, присвоює ринкам статус "оптовий". Зазначив, що практика свідчить про те, що оптові ринки створюються на базі роздрібних ринків.

Запропонував наступне засідання Комісії провести на оптовому ринку "Столичний" і познайомитися детальніше з його персоналом і роботою. Цей ринок успішно працює з 2011 року. Зазначив, що оптові ринки звітують перед Міністерством про виконання своїх бізнес-планів. Також вони підтримують тісний зв'язок з головами місцевих рад. Щодо реалізації програми підтримки створення оптових ринків зазначив, що Міністерство розраховує на те, що до кінця поточного року всі ринки, які отримали "статус", будуть введені в експлуатацію і держава надаватиме фінансову підтримку цьому процесу (в частині компенсації понесених витрат).

Поінформував, що на сьогоднішній день приватні інвестиції в створення оптових ринків складають близько 900 млн. грн. і понад 300 млн. грн. надана компенсація з державного бюджету.

Клебанова Л.Г.

Зазначила, що умови торгівлі для фермерів на оптових ринках складні. Незважаючи на участь держави в їх створенні, цінову політику проводять їх власники, тобто приватний капітал.

Кузьменков О.О.

Зазначив, що існують програми "лояльності" для вітчизняних сільськогосподарських виробників і запропонував координати керівництва ринку "Столичний". Підкреслив, що на оптовому ринку повинна реалізовуватися якісна, сертифікована продукція.

Каліберда О.В.

Запропонував запросити Асоціацію оптових ринків в Громадську раду при Міністерстві аграрної політики та продовольства. За статусом це громадська організація і вона може бути повноправним членом Громадської ради. Поінформував, що проект "Агроінвест" в силу своїх можливостей буде розвивати інформаційну систему для оптових ринків, тому що виробнику важливо знати ціни і відповідно планувати обсяги виробництва своєї продукції. Запитав представника Міністерства щодо необхідності змін законодавства з питань оптових ринків.

Кузьменков О.О.

Підтримав ідею розвитку інформаційної системи, підкреслив при цьому, що це передбачено чинним законодавством. Погодився із запрошенням Асоціації оптових ринків в Громадську раду. Констатував той факт, що в чинному законодавстві є певні недоліки, їх необхідно публічно обговорити і запропонував всім разом попрацювати над їх усуненням.

Корінець Р.Я.

Зазначив, що створення оптових ринків проходить у декілька етапів. Першим кроком було прийняття закону, хоча і не зовсім досконалого. Погодився з думкою Кузьменкова О.О., що створення державних ринків в нашій країні є проблемою. Другий крок, це крок практики. Є як позитивний досвід, так і негативний. Зазначив, що необхідно враховувати і світовий досвід.

Серед негативних факторів відзначив відсутність Програми розвитку оптових ринків. І тому повинні бути зміни, які в першу чергу пояснюються отриманим досвідом створення цих ринків. Ці зміни повинні враховувати поточну ситуацію, світовий досвід, тобто для цього необхідно провести глибоку аналітичну роботу. Запропонував в проект Рішення

засідання Комісії з 1-го пункту порядку денного внести наступне: «... звернутися від імені Комісії в проект" Агроінвест "з проханням підтримати зусилля всіх зацікавлених сторін і провести глибокий аналіз ситуації, а також розробити пропозиції на основі даного аналізу» . Після цієї роботи було б логічно провести повторне засідання Комісії.

Запропонував розроблені пропозиції, які будуть базуватися на основі аналізу, направити в Міністерство для подальшого використання ними в роботі, в тому числі й законодавчої. Зазначив, що на засіданні Комісії доцільно обговорювати конкретний документ або законодавчий акт. Також поінформував, що законом про оптові ринки передбачені преференції для вітчизняних виробників і навів деякі приклади з даного питання. Підкреслив, що виробники повинні брати участь у діяльності ринків.

2. Стан та шляхи подальшого розвитку грибної індустрії України.

(Тітков В.В., Круподьорова Т.А., Півоваров Е.П.)

Тітков В.В.

Поінформував про те, що Асоціація грибовиробників України розробила Концепцію та Програму розвитку грибної галузі України. Зазначив, що гриби є не тільки продуктом харчування, але сировиною для виробництва широкого асортименту продукції.

Доповідач зробив оцінку поточної ситуації в грибному секторі як в Україні, так і в світі. Навів дані про обсяги виробництва, технічну оснащеність галузі норми споживання грибів. Зазначив що лідерами грибного виробництва є Китай ~1,7 млн. тон, США – 700 тис. тон , Нідерланди -344, Польща - 320 тис. тон, Франція ~ 180 тис. тон.. За даним Асоціації, існуючи обсяги виробництва грибів в Україні складають близько 20 – 35 тис. тон грибів на рік.

Підкреслив, що в сучасному світі гриби розглядаються як готовий харчовий продукт та як сировина для широкого асортименту продуктів харчування на основі грибного білку: грибні ковбаси, грибні сосиски, грибні паштети. На даний час Україна імпортує близько 50000 тон грибної продукції, на загальну суму ~125 млн. дол. США, тобто 2/3 загального обсягу споживання грибів задовольняється шляхом імпорту. Таким чином, потреба України у грибах складає ~ 180 - 200 тон на рік.

Зазначив, що для розвитку галузі Асоціація пропонує програмний, комплексний підхід. Дав оцінку створенню грибопромислового комплексу повного циклу та підкреслив що це складний та інвестиційно-ємний проект. Сучасні грибопромислові технології передбачають взаємодію трьох виробництв: виробництва компосту, виробництва грибів та переробного підприємства. У Проекті це питання вирішується шляхом компактного розміщення проектної інфраструктури на одному майданчику, при якій організаційно - технологічна система комплексу поєднає виробничо – переробними - реалізаційними зв'язками весь процес грибовиробництва. Створення таких комплексів це основний крок для розвитку грибної галузі.

Круподьорова Т.А.

Доповідач проінформувала про різні види грибів, про найбільш культивовані види грибів та їх загальний хімічний склад. Також навела дані динаміки європейського ринку грибів.

Особливу увагу звернула на харчову цінність грибів (вміст незамінних амінокислот, вміст основних жирних кислот, вміст мінеральних елементів, вміст вітамінів). Відзначила той факт, що гриби мають лікарські властивості. Зазначила, що в даний час їх стали застосовувати як в лікарських так і в профілактичних цілях. Лідером у використанні лікарських грибів є Китай - більше 540 видів. Також Японія, Південна Корея широко

використовують біологічно активні сполуки грибів для боротьби з раковими захворюваннями і ця продукція коштує досить дорого.

На сьогоднішній день, як зазначила доповідач, світова реалізація грибів та продуктів на їх основі становить 16-17 млн. тон і в Україні є гарні перспективи для розвитку грибної індустрії.

Пивоваров Е.П.

Представив результати роботи творчого колективу авторів Харківського державного університету харчування та торгівлі, які займаються дослідженнями в області виробництва харчових продуктів, зокрема, виробництва напівфабрикатів і готової до вживання продукції.

Зазначив, що окремим сектором наукових досліджень в університеті є вивчення аспектів переробки грибної сировини, що пов'язано зі збільшенням обсягів їх виробництва в Україні та браком ефективних технологій переробки грибів в нові харчові форми.

Підкреслив, що незважаючи на корисність і затребуваність грибів як продукту важливого для раціону людини, функціонально-технологічні властивості цієї сировини дуже обмежені, що пов'язано з рядом причин (відмітні особливості властивостей сировини, нестабільні параметри переробки різних видів грибів, доставка та зберігання грибної сировини, хвилеподібний період врожайності та інше).

Також представив структуру світового виробництва грибів за 2011 р.: Китай - 32%; США - 16%; Голландія - 10%; Франція - 6%; Польща - 4%. Зазначив що в штучних умовах в Україні вирощують печериці та гливу і незадоволений попит на грибну продукцію покривається імпортом заморожених печериць з Польщі і консервованих грибів з Китаю.

Зазначив, що виробництво напівфабрикатів та готової до вживання продукції - одні з динамічно розвиваються сегментів споживчого ринку. Загальний річний оборот ринку продуктів швидкого приготування, включаючи м'ясні напівфабрикати, заморожені овочі і готові до вживання блюда, становить \$ 3,5 млрд..

Доповідач представив основні технологічні принципи створення структурованої продукції на основі грибної сировини. Зазначив, що університетом розроблено понад 20 смакових композицій, які відрізняються видом вихідної сировини - грибів і застосовуваних смако-ароматичних добавок. Зазначив що розроблене університетом наукове обґрунтування та впровадження результатів досліджень по отриманню капсулірованої харчової продукції з однофазних гідрофільних харчових систем, таких як грибний бульйон, дозволило створити принципово нові види грибної продукції та переглянути технологічні принципи одержання традиційної продукції з необхідним складом і харчовою цінністю.

Узагальнюючи результати презентації, відзначив, що реалізація технологій структурування дозволяє отримати різні напівфабрикати високого ступеня готовності та готові до вживання продукти із заданими параметрами, які при різних способах теплової обробки можуть бути використані в підприємствах ресторанного господарства для виробництва безлічі кулінарних страв та виробів.

3. Різне

(Кобець М.І.; Андрієвський В.Є.)

Кобець М.І.

Зробив презентацію на тему «Проблеми та перспективи розвитку біоенергетичної галузі в Україні». Проінформував о Проекті міжнародної технічної допомоги UNIDO/GEF «Підвищення енергоефективності та стимулювання використання відновлюваної енергії в агрохарчових та інших малих та середніх підприємствах (МСП) України».

Підкреслив, що основною метою Проекту є розвиток ринкових умов для підвищення енергоефективності та розширення використання технологій відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) для заміни палива в енергоємних виробничих малих і середніх підприємствах (МСП) в Україні, як основи для підвищення їх конкурентоспроможності при забезпеченні комплексного підходу до зниження викидів вуглекислого газу та покращення стану довкілля.

Навів дані щодо споживання мінерального (викопного) палива по областях України, технічно-досяжного енергетичного потенціалу ВДЕ по областях України, технічно-досяжного енергетичного потенціалу енергії з біомаси по областях України, можливого заміщення викопного палива ВДЕ по областях України, споживання енергії в сільському господарстві по областях України. Також зробив порівняння енергоефективності сільськогосподарського виробництва по областях України.

Підкреслив, що реалізація енергетичного потенціалу біомаси може привести до заміщення близько 6 млрд. м3 природного газу на рік вже до 2015 року, а у перспективі – до 20 млрд. м3/рік.

Доповідач відзначив проблеми та неузгодженості оновленої Енергетичної стратегії України (ЕСУ) до 2030 року. Підкреслив необхідність виконання Україною міжнародних зобов'язань в галузі енергетики. Велику увагу приділив законодавчому забезпеченню розвитку галузі та необхідності врахування змін в законодавстві ЄС. Також представив основні положення Директиви Європейського Парламенту та Ради 2009/28/ЄС «Про стимулювання використанню енергії з відновлюваних джерел та внесення змін та наступної заміни Директив 2001/77/ЄС та 2003/30/ЄС» від 23.04.2009 р.

Підсумовуючи результати презентації наголосив на необхідності розробки стратегії розвитку біопаливної галузі та національного плану дій. Зауважив, що стратегію розвитку біопаливної індустрії слід розробляти з огляду на: можливі обсяги виробництва, доцільність та реалістичність поставлених завдань, економічну обґрунтованість, готовність споживачів до сприйняття біопалив.

Андрієвський В.Є.

Поінформував про те, що в березні планується засідання Громадської ради та запропонував прийняти всім активну участь у його підготовці. Чергове засідання Комісії заплановано на квітень місяць.

Висунув пропозицію виключити зі складу Комісії з питань розвитку аграрного ринку у зв'язку з систематичною відсутністю на засіданнях та неможливістю приймати участь у роботі Комісії, наступних членів Громадської Ради:

Бородиня О.Г.,
Погребна А.Ф.,
Стадник М.Я.,
Тельних А.П.,
Чагаровський В.П.

Також запропонував, заступником Голови Комісії з питань розвитку аграрного ринку, замість Чагаровського В.П., обрати Капшука С.П.

Вирішили: Обидві пропозиції прийняти.

Голосували: «за» - 26, «проти» - 0, «утримались» - 0.

Голова Комісії

В.Є. Андрієвський

Відповідальний секретар Комісії

Г.М.Коренькова